

Наставна јединица:

Отворени подаци, Заштита личних података, Конвенција о правима детета

Разред VIII
Редни број часа: 01
Тип часа: ОБРАДА

Предметни наставник
Милан Јанковић

Отворени подаци

- Шта подразумева појам **отворени подаци**?
- Појам **отворени подаци** најчешће означава податке које јавне институције сакупљају и чине их доступним свима, без икакве надокнаде, уз обавезу да онај ко их користи наведе извор из кога потичу.
- Отворени подаци представљају јавно добро које доприноси демократизацији друштва и чини да информације и знања буду доступни свима, под једнаким условима.

Отворени подаци

- Најчешће су у ком облику?
- Табеларном или текстуалном облику
- На шта се односе ти подаци?
- **НЕ** односе се на конкретне личности или ауторска дела
- Односе се на информације попут **броја** и **локација** саобраћајних незгода, квалитета ваздуха, **старости** и **пола** грађана, **врсти** и **структури** школа на различитим географским подручјима и сл.

Заједничке карактеристике отворених података

- **доступни су свима** (лиценцирани су тако да су услови за коришћење минимални);
- **приступачни су** (најчешће јавно доступни на интернету);
- **машински су читљиви** у отвореним дигиталним форматима;
- њиховом даљом употребом, у комерцијалне или некомерцијалне сврхе, **може се створити додатна друштвена вредност или економска корист.**

Шта је још неопходно остварити за корисност отворених података

- **да буду објављени у облику у коме су прикупљени**
(без накнадних промена)
- **комплетни** (да је приложен опис њихове структуре,
пратећи шифрарници и слично)
- **ажурни** (да нису застарели)

Групе отворених података

- У публикацији „Водич кроз отворене податке”, коју је 2019. године објавио **Програм Уједињених нација за развој** у Републици Србији отворене податке групише по областима:
 1. **Гео-подаци** (помажу у стварању мапа које узимају у обзир околне грађевине и путеве, топографије и границе);
 2. **Подаци о култури** (омогућавају преглед културних добара и баштине једне земље и најчешће су у поседу галерија, библиотека, музеја и архива);

Групе отворених података

- 3. **Научни подаци** (настали су током истраживања у свим областима науке);
- 4. **Финансијски подаци** (трошкови и приходи владе, подаци са берзе о акцијама и деоницама);
- 5. **Статистички подаци** (произведени су у статистичким центрима, током пописа становништва према различитим социо-економским индикаторима и слично);

Групе отворених података

- **6. Метеоролошки подаци** (доступни су уз помоћ сателита и других извора за праћење климатских услова и прогнозирање временских прилика);
- **7. Подаци о животној средини** (тичу се природних добара попут река, мора или планина, заштићених зона природе, као и њиховог загађења);
- **8. Подаци јавне управе** (подаци о раду органа државне управе).

Трошкови прикупљања отворених података

- За државне институције објављивање и ажурирање отворених података представља незнатан трошак
- за економију државе ови подаци представљају значајан потенцијал.
- Укрштањем и обрадом скупова отворених података из различитих области стварају се могућности за развој нових производа и услуга.
- Отворени подаци могу битно да допринесу развоју предузетништва.

Предности отворених података

- Око 70 одсто компанија које користе отворене податке у Уједињеном Краљевству има мање од 10 запослених.
- Предузећа не морају да улажу ресурсе у прикупљање података, њихову куповину, или сређивање делимично отворених података.
- Раст младих или малих бизниса у најразличитијим областима употребом бесплатних и квалитетних отворених података.

Предности отворених података

- Апликације које олакшавају кретање у простору
- Апликације за праћење динамике јавног саобраћаја
- Загађења ваздуха

Отворени подаци у Србији

- Национални Портал отворених података
<https://data.gov.rs/sr/>
- Објављују се информације о скуповима отворених података државних органа Републике Србије
- Објављују се и подаци свих осталих субјеката са подацима који задовољавају услове да буду отворени.
- преко **650** скупова података
- податке је објавило око **25** институција (органа државне управе...)

Отворени подаци у Србији

- Примера употребе отворених података у Србији је укрштање података са Геосрбије са подацима о броју саобраћајних незгода и њихова анализа
- Резултат је да на Панчевачком мосту у Београду највећа фреквенција саобраћајних удеса на средини моста.
- Претпоставка је да је узрок неприлагођена брзина

Подаци о личности

- Шта су подаци о личности?
- Све информације којима се може утврдити идентитет једне особе су **подаци о личности**.
- Пример тих података: име и презиме, ЈМБГ, број здравственог осигурања, броја телефона, броја личне карте, пасоша, слике, видео-записа особе, тонског записа особе, отисака прстију, ДНК, тренутне локације и кретања итд.

Обрада података о личности

- Шта је обрада података о личности?
- Поседовање и употребу личних података називамо **обрада података о личности**.
- Под обрадом података о личности сматра се **прикупљање, копирање и уступање** ових података.
- Да ли је Обрада података о личности незаконита?
- Обрада података о личности **није незаконита**, али је мора да постоји јасно одређена **сврха обраде** података која је у складу са важећим законом.

Прикупљање података о личности на интернету

- прикупљањем **активних дигиталних трагова** – података које корисници остављају најчешће **свесно**, мада некада и ненамерно (нпр. приликом постављања фотографија, видео-снимака, отварања профила на некој друштвеној мрежи и сл.)
- прикупљањем **пасивних дигиталних трагова** – података које корисници остављају на интернету углавном **несвесно** (нпр. путем колачића, отиска прстију, локацији..)
- 3. анализом **претходно добијених података**, којом се долази до нових информација о некој особи.

Колачићи

- Шта су колачићи на интернету?
- У интернет прегледачу преузимају и чувају информације
- Смештају се у углавном у облику малих датотека
- Које информације се смештају у колачиће?
- Лични подаци, подешавања, подаци о дигиталном уређају
- Зашта се користе те информације?
- Углавном се користе како би веб-сајт радио у складу са нашим очекивањима односно како би имали боље «искуство» на интернету.

Врсте колачића

- **Неопходни колачићи**
- **Статистички колачићи**
- **Функционални колачићи**
- **Колачићи за циљано оглашавање**

Неопходни колачићи

- Неопходни су за функционисање веб-сајта.
- Постављају само као одговор на радње корисника, на основу којих им се испоручују неке услуге попут измена подешавања приватности, пријаве на систем или попуњавања образаца.
- Корисник у прегледачу може да блокира ове колачиће или да о њима добија упозорења, али тада постоји могућност да неки делови веб-сајта не функционишу

Статистички колачићи

- Омогућавају праћење броја посета и страница с којих посете долазе.
- Власницима веб-сајтова служе за праћење и побољшавање квалитета услуга.
- Осим тога, помажу им и да сазнају које су странице најпопуларније, а које најмање популарне, као и да виде како се корисници крећу на њиховом веб-сајту. Ако искључимо ове колачиће, власници веб-сајтова неће знати када смо посетили њихов сајт.

Функционални колачићи

- Омогућавају напредне функције и персонализацију, попут видео-снимака и ћаскања уживо.
- Њих постављају власници веб-сајтова или трећа лица која сарађују са њима.
- Ако не дозволимо ове колачиће, неке функције или ниједна од њих можда неће правилно радити.

Колачићи за циљано оглашавање

- Колачићи које обично не постављају власници веб-сајтова већ њихови партнери за оглашавање.
- Користе их за израду профила наших интересовања како би нам приказивали релевантне огласе и на другим сајтовима.
- Функционишу по принципу јединствене идентификације нашег веб-прегледача и дигиталног уређаја.
- Ако не дозволимо употребу ових колачића, неће нам се приказивати персонализовани огласи на другим веб-сајтовима.

ХВАЛА НА ПАЖЊИ

КРАЈ